

אמנם עיקר הטעות של גישה זו היא, שאין תכלית הלימוד לקנות ידיעות, ולימוד כזה הוא חיצוני. כי אין התורה כשאר חכמות, אלא בכחה לשנות את האדם, להיעשות חלק ממנו, להוביל אותו מהעולם החיצון להיות דבוק בהקב"ה. הלא התורה היא נשיקת פיו של הקב"ה, המשרישה בלבו של אדם אהבתו ויראתו, ומבטלת את יצרו הרע, ומחליש את המשיכה של תאוות והבלי העולם הזה. אבל יזכה לזה אך ורק אם יהיה עמל בה כראוי, מתוך הכרה שבא להתדבק בנותן התורה.

נסיון הדור והדרך לעמוד בו

אתה מקבל שכר כולם

איתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה):

תני רבי שמעון בן יוחאי אומר, אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד, עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם.

ולכאורה דברי חז"ל צריכים ביאור. הלא כל אחד ואחד מצווה לעסוק בתורה כפי כוחו. ומי שמקיים חובתו כראוי, אשרי חלקו ובודאי יקבל שכר מרובה על זה. ומי שמתרשל מעסק התורה כראוי, אוי לו ואוי לנפשו. אבל למה יקבל העוסק ומתחזק בלימוד במקום שאחרים מתייאשין את שכר כולם, למה מגיע לו שכר יותר מכפי מעשיו. ועיין מה שכתב בזה במשנת רבי אהרן (ח"א מאמר קניני התורה).

אברהם נטל שכר כולם

ונראה לבאר דבריהם הקדושים, על פי מה שכתב רבינו יונה בפירושו למסכת אבות. הנה תנן (אבות פרק ה משנה ב):

עשרה דורות מנח עד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כולם.

הרי שגם כאן מצינו את המושג של קבלת שכר כולם. וביאר רבינו יונה (שם):

ולא אמרו בכאן עד שנפרע מהן, כי אברהם אבינו מלא כל החסרונות ועשה טובה כנגד כל רעתם והצילם מן הפורענות וכו'. ואף על פי שלכל האדם יש

להם חלק בגן עדן וחלק בגיהנום, אם יזכה יטול חלקו בגן עדן אם נתחייב בדינו יטלנו בגיהנום. אבל מאחר שכלם נצטוו לעשות טובה וזה אינו עושה וחברו מקיים צויו וצווי עצמו, מדת הדין נותנת שיטול חלקו וחלק חברו בגן עדן, ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כלם וכו'.

ודברי רבינו יונה קשי ההבנה, היאך אפשר לומר על אחד שקיים צווי עצמו וצווי חברו, הלא כל אדם מצווה לעשות מה שבידו וביכולתו לקיום רצונו של מקום, ובמה יקיים אדם את צויו של האחר.

ונראה לומר בביאור דבריו, דהנה הקב"ה ברא את העולם, ושם בתוכו את אדם הראשון, והטיל עליו התפקיד לתקן את העולם על ידי עמידתו בנסיון. אולם מאחר שחטא אדם הראשון, לא די שלא תיקן מה שהיה צריך, אלא גם קלקל את עצמו ואת כל העולם כולו, הוריד את העולם ירידה נוראה והרחיק אותו מאת בוראו ריחוק גדול. ובאו הדורות אחריו, והיה ביכלתם לתקן את אשר עיות אדם הראשון, וגם להשלים מה שהיה מוטל עליו. אבל במקום זה הם הכניסו את עצמם ואת העולם תחת שליטת הרע והטומאה ביתר עומק.

נמצא שכשנולד אברהם אבינו, לא היה צריך לעשות רק חלקו בתיקון הבריאה, אלא היה מוכרח להשלים את כל הנזק שנעשה על ידי מעשיהם הרעים של הדורות שלפניו. ואברהם אבינו עשה כן, ולכן מלבד שקיבל שכר טוב של עצמו, גם קיבל כל השכר שהיה מיועד לעשרת הדורות שלפניו.

תפקיד הדור

ועל פי זה נבין הענין שאם יש דור שמתרשל בתורה, ואחד עומד ומתחזק בו, הוא יכול לקבל שכר כולם. הנה לכל דור ודור יש תפקיד מיוחד, לתקן קלקול אחד מהזוהמא הגדולה שהטיל אדם הראשון בבריאה. ותפקיד זה הוטל על כל הדור כולו, שישתתפו יחד בתיקון הפגם.

נמצא, שאם אחד מתרשל במילוי החיוב המוטל אליו, אינו רק מקלקל את עצמו, אלא הוא מכביד על כל הדור כולו, כי על ידי שהוא אינו עושה את חלקו, נמצא שהטיל משוי יותר גדול על שאר בני דורו.

למשל, אם אחד רוצה ללמוד תורה, ועולה לו בקושי, אינו מרגיש טעם בלימוד, אינו מכיר היאך הוא מקושר לתורה. אחד מן הגורמים לדבר זה, הם המעשים של

שאר בני דורו. אילו היה כל אחד ואחד עושה מה שיש בידו, אז היה העולם מלא רווח של התעלות והתקרבות אל ה', וכל יחיד היה מקיים תפקידו בנקל.

אבל מאחר שרבים הולכים אחר העולם ונמשכים אליו, הרי זה מעמיד מחיצה בין הדור כולו ובין אביהם שבשמים. אבל מי שמתגבר למרות הקושי, עומד בנסיון ועושה חיל בלימוד התורה, מלבד מה שיקבל שכרו משלם על מעשיו הטובים, גם יקבל את שכרם של כל העולם כולו שהיו מתרפין מן התורה ומקשים עליו את עבודתו.

ועיין שם בדברי רבינו יונה שמסיים:

וזהו שנאמר (תהלים קיט, קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך, אם ראית דור שמתרשל מן התורה עסוק בה: ופשטיה דקרא עת לעשות בשביל ה' וכו'. הפרו תורתך, אחר שכלם מפירין תלמוד תורה, יותר יש לי לעשות בשביל ה' משאר הדורות, שחס ושלום שלא תשתכח תורה מישראל. משל למלך שכל עבדיו בוגדים בו חוץ מאחד שבהם, הלא באותו זמן צריך ללכת עמו באמת ובלבב שלם משאר הזמנים, וגם כי כל ימיו יאהבנו המלך אהבה רבה. והרבה משאת זה כמשאת כלם.

וברור שכוונתו למאמר חז"ל שהבאנו לעיל, שכשאדם מתחזק בתורה בדור שכולם מתרפים ממנו, נוטל שכר כולם. כי על ידי שכל עבדי המלך בוגדים בו ח"ו, והוא מתחזק בתורה, הרי הוא מקיים את חובת הדור כולו, ויקבל שכר כולם.

ולכן מי שרוצה להתחזק בלימוד תורה בדור הזה, דור שמתרפים ומתייאשים מן התורה, צריך להכיר את גודל המשימה המוטלת עליו. לא די לו לקבוע עצמו בבית המדרש ולישב וללמוד, אלא הוא מחוייב להתקשר ולחבר את עצמו לתורה כדי להתגבר על הקושי שהדור מעמיד עליו. ומי שאינו יודע את תפקידו, לא יצליח לקיימו, ולכן הרבה בני אדם הרוצים להצליח בלימודם אינם משיגים מטרם. אבל מי שנתברר לו גודל הנסיון העומד לפניו, ומכין עצמו לזה ומקבל את האחריות להתגבר עליו, יזכה לקבל שכר כולם.

ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן

אמרינן בגמרא (שבת קמה, ב - קמו, א):

מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין, שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נח על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן.

והיינו שכאשר אדם הראשון חטא, נכנס הרע בתוכו ונעשה חלק ממנו. אבל במעמד הר סיני, פסקה אותה זוהמא מבני ישראל ונטהרו ממנה, ונתעלו למדרגת אדם הראשון קודם החטא.

אמנם יש לעיין, באיזה מאורע של מעמד הר סיני פסקה זוהמת הנחש מבני ישראל. וכתב הגר"א בביאורו לשיר השירים (עיין בפירושו א, ב), שכאשר בני ישראל שמעו ישר מפיו של הקב"ה את שתי הדברות הראשונות, "אנכי ה' אלהיך" ו"לא יהיה לך אלהים אחרים", מבלי שום שליח או אמצעי, אז פסקה זוהמתן.

ולפי דברי הגר"א, שהפסקת הזוהמא היתה על ידי שמיעת "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה, הרי זה מובן היטב, דנמצא שהזוהמא עצמה היא חוסר האמונה, כפירה ועבודה זרה.

דברי הרוקח שפסקה זוהמתן על ידי כאיש אחד בלב אחד

אבל הרוקח (בפירושו על הגדה של פסח) כתב, שהזוהמא נפסקה מהם בשעת "ויחן שם ישראל נגד ההר", שפירשו חז"ל "כאיש אחד בלב אחד", והשיגו את תכלית האחדות. וזהו מה שאומרים בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו". וידוע מה שנתקשו המפרשים איזו מעלה יש בקירוב לפני הר סיני מבלי לקבל את תורה. ופירוש הרוקח כנ"ל, שעל ידי הקורבה לפני הר סיני, קנו ישראל את מעלת האחדות, ועל ידי זה נטהרו מזוהמת הנחש.

והנה אם הזוהמא נפסקה על ידי האחדות, על כרחך שמהות הזוהמא היא חסרון האחדות, שאם לא כן, היאך אפשר שהוסרה על ידי השגת האחדות.

ונראה לבאר הענין, שעיקר הדבר המונע את האחדות, הוא האנוכיות של האדם, כי היא מעכבת אותו מלהתאחד עם השני.

מהות האחדות

אולם צריכים להבין מה היא אחדות. בני אדם חושבים שאחדות היא כשכל אחד מבטל את מציאותו כלפי השני, ונעשה כמי שאינו. אבל אין זו ההגדרה האמיתית של אחדות, וכמו שנבאר.

הנה הדוגמא שיש לנו על אחדות הוא הנישואין, שעל ידיהן נעשין האיש ואשה לאחדים. אבל אין האחדות שלהם שהאשה מבטלת את עצמותה לגמרי לגבי בעלה

או להפך, אלא כמאמר הכתוב (תהלים סח, ז) "מושיב יחידים ביתה". לא האיש נעשה אשה ולא האשה נעשית איש, אלא משני היחידים נעשית מציאות חדשה של "בית". כל אחד מחשיב את השני, ומשלים אותו, כל אחד משתתף עם השני כפי תכונותיו וכוחותיו, ועל ידי זה נתהוו אחדות של בית.

וכן היא מדת האחדות של כלל ישראל. אין הכוונה שנעשו כולם שוים, שלא היו חילוקים והבדלים ביניהם. אלא אדרבה, כל יחיד ויחיד יש לו הכוחות והתכונות שלו, אבל כשכל אחד מכיר שאין לו לחשוב רק על עצמו, אלא שכל אחד נותן לשני ונהנה ממנו, שכל אחד משלים את חברו, אז משיגים את האחדות האמיתית.

ועל ידי השגת האחדות, אנו נטהרים מזוהמת הנחש, שיסודה הוא האנוכיות. וכל אחד מאתנו נגוע מאד מזה. על כל דבר שאנו עושים אנו חושבים, "איזה רווח יש לי מזה?". ואם תנסה לדבר אל אנשים אודות ענינים ומושגים שאינם בשביל עצמם, כגון "אחריות" ו"הכרת הטוב" או "טובת הצבור", הם מסתכלים עליך כאילו יצאת מדעתך.

ואדם כזה אין לו שום שייכות עם קבלת התורה. הרי היסוד של מתן תורה הוא "כאיש אחד בלב אחד", דהיינו להכיר שיש לי תכלית ותפקיד שהוא יותר גדול ממני, לעשות בשביל הזולת, בשביל הכלל, בשביל כל העולם כולו.

וזהו עומק כוונת התנא רבי עקיבא במה שאמר "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה". הרי האדם מוכן שגם על חברו ישפיע הקב"ה טובה, וגם שמח בזה, אבל בתנאי אחד - שהוא יקבל קצת יותר, שחברו יהיה קצת פחות ממנו. וכל זה נובע מזוהמת הנחש, מאנוכיות האדם. וכלל התורה הוא, שיהיה חברו כמותו ממש, שלא יחוש לטובת עצמו יותר מטובת חברו כלל. ואז, כשיגיע לדרגת "כאיש אחד בלב אחד", יטהר מקלקול החטא של אדם הראשון ויהיה ראוי לקבל את התורה.

נסיון הדור ושכר העומד בו

הנה אנו חיים בדור שכל כולו מלא אנוכיות. מחשבות בני אדם הם רק איך הם יכולים למלא את רצונם ותאוותם, ואין אדם רואה שום דבר בעולם חוץ מעצמו. אדם חושב שכל העולם כולו נברא רק לשמשו, ליתן לו את מה שיש לו חשק וחפץ בו.

ולכן אנו רואים בני אדם עוברים עבירות נוראות, אף על גב שיודעים את חומר האיסור, כי אינם מסוגלים להתגבר על יצרם ולשבר את רצונותיהם. הרי התאוות שלהם הם האלהים שהם עובדים אותו ח"ו.

ובכלל זה החורבן של הטכנולוגיה, שכל מטרתה הוא ליתן הרגש לאדם שיכול להשיג כל מה שרוצה ברגע אחד, וזה מבטל את כח האדם לעמוד בנסיון.

והעמידה כנגד נסיון הדור הוא בזה שאדם יכיר את הזולת, ירצה להטיב לו, ימליך את חבריו עליו. ואין הכוונה רק לבני אדם כמותך, המתאימים לך, אלא גם המשונים ממך. להכיר היאך כל אחד משלים את חבריו, כל יחיד יש לו המעלות המיוחדות שלו, כל אחד חשוב בעיני המקום ואהוב אליו, ולכן גם הוא צריך לאהוב אותו, ולא פחות ממה שהוא אוהב את עצמו.

ואדם המתחזק בתורה, המתחזק בהכנה הראויה לקבלת התורה, להתאחד עם כלל ישראל בדור הזה שכל כך רפוי וחלש בענינים אלו, יקבל שכר כולם.

הכנה לקבלת התורה

נמצינו למדים מה יש לנו לעשות בימים אלו, ימי ההכנה לקבלת התורה. ופשוט שצריכים להתחזק בתורה, אבל אין הכוונה שצריכים להתחזק דוקא בלימוד התורה, אלא העיקר להתחזק בהיותו "בן תורה", אדם המוכן ומוכשר לקבל את התורה. האדם חייב להתבונן בעצמו, מה יש בו שמבדיל בינו ובין התורה, מה מונע אותו מלהתאחד עם התורה.

ובודאי שאי אפשר לאדם לשנות את עצמו ברגע אחד, ובפרט כשכל העולם עומד כנגדו, זה דורש עמילות רבה למשך זמן ארוך. אבל האדם יכול להעמיד עצמו בכיוון הנכון, להוציא את עצמו מתוך האנוכיות שלו, לצעוד את הפסיעה הראשונה על דרך העליה, הדרך המגיע לביטול זוהמת הנחש, להשגת מדריגת כאיש אחד בלב אחד, ואז יהיה מוכן לקבלת התורה, ויטול שכר כנגד כולם.

